

Ks. MAREK KARCZEWSKI

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

„CHCIAŁBYM, ABYŚCIE WSZYSCY MÓWILI JEZYKAMI...” (1 KOR 14,5). ŚW. PAWEŁ JAKO APOSTOŁ W ŚWIETLE 1 KOR 12–14

Wstęp

Pierwszy List św. Pawła do Koryntian jest pismem pod wieloma względami wyjątkowym. Uderza wielość problemów, do których Apostoł się ustosunkowuje. Są one ewidentnym dowodem na to, że liczni chrześcijanie korynccy mieli poważne trudności, by zaakceptować i zachować praktyczne wymogi chrześcijaństwa¹. Problemy stwarzali także charyzmatycy. Należy podkreślić, że 1 Kor 12–14 dostarcza najwięcej spośród wszystkich tekstów biblijnych różnorodnych informacji na temat charyzmatów. Głównym celem poniższej refleksji jest uzyskanie charakterystyki teologicznej apostołskiego działania Pawła w kontekście jego pouczeń i wskazówek dotyczących darów duchowych. Dlatego po przedstawieniu podstawowych treści wprowadzających w klimat teologiczny listu skoncentrujemy się na tych treściach, które wskażą nam, w jaki sposób Paweł wypełniał swój apostołat wobec ludzi, którzy otrzymali szczególne dary duchowe.

1. Działalność misyjna św. Pawła w Koryncie

1.1. Korynt jako specyficzne środowisko misyjne

Pośród licznych pierwotnych wspólnot chrześcijańskich, których powstanie całkowicie lub przynajmniej częściowo związane jest z działalnością św. Pawła, wspólnota w Koryncie zajmuje miejsce szczególne. Po pierwsze, miasto Korynt stanowiło niezwykle trudny teren misyjny, po drugie, chyba nigdzie indziej autorytet Pawła nie był tak bezpośrednio podważany lub wręcz odrzucany jak w Kościele korynckim.

---

¹ Lektura 1 Kor może uświadomić współczesnym chrześcijanom, że idealistyczne widzenie początków chrześcijaństwa jest nie zawsze uzasadnione. W wymiarze pastoralnym, w poszerzonym kontekście analogicznym 1 Kor wydaje się być tekstem biblijnym dość dobrze pasującym do sytuacji wielu współczesnych wspólnot chrześcijańskich.

Wydaje się być oczywiste, że jednym z powodów koncentracji kwestii postrzeganych z perspektywy Pawła w 1 Kor jako poważne problemy i błędy nie bez znaczenia był specyficzny charakter społeczno-kulturowy Koryntu. Korynt (Colonia Corinthus) współczesny Pawłowi był miastem rzymskim oraz stolicą rzymskiej prowincji Achaia². Położenie miasta na Przesmyku Korynckim oraz dostęp do dwóch mórz poprzez porty w Kenchrach i Lechaionie miało istotne znaczenie dla jego rozwoju gospodarczego i militarnego³. W czasach nowotestamentowych Korynt stanowił ważne centrum handlowe na szlaku z Brundisium w kierunku Efezu, Antiochii oraz Aleksandrii i rozwijał się bardzo dynamicznie⁴. Miasto słynęło z luksusowych towarów i bogactwa. Dobrobyt był prawdopodobnie udziałem szerokich mas mieszkańców Koryntu⁵. Jedną z typowych cech miasta była swoboda seksualna⁶. Świątynia Afrodyty, umieszczona na wzgórzu Akrokoryncie, słynęła z prostytucji sakralnej, której w czasach rozkwitu miało oddawać się około tysiąca kobiet⁷. Klimat religijny tworzyły liczne inne świątynie pogańskie⁸. Zarówno zasobność mieszkańców miasta, jak i jego kosmopolityczny charakter sprawiały, że ewentualna praca misyjna w tym miejscu nie należała do łatwych⁹. Obok Żydów, którzy jak zwykle, stanowili pierwszy punkt oparcia w pracy misyjnej oraz grono pierwszych adresatów ewangelizacji, poważną, ale prawdopodobnie nie przeważającą grupę etniczną stanowili Grecy, ponadto wspomniani już Rzymianie oraz wiele innych grup etnicznych¹⁰. W sumie w czasach Pawła w Koryncie mogło mieszkać, według szacunków, około 100 tys. mieszkańców.

² Po wcześniejszym zburzeniu przez Rzymian w 146 r. przed Chr. Korynt został ponownie założony przez Juliusza Cezara w r 46 r. przed Chr., tym razem jako kolonia rzymska. Nowi kolonizatorzy przybyli tu z różnych kierunków imperium, pośród nich wielu żołnierzy w stanie spoczynku. Po reformie administracyjnej przeprowadzonej za Oktawiana Augusta, kiedy to w 27 r. (lub 26) przed Chr. stolicę Achai przeniesiono z Aten do Koryntu. Zob. J. Gnilka, *Paweł z Tarsu*, Kraków 2001, s. 119.

³ Zob. J. Gnilka, *Paweł z Tarsu...*, s. 119.

⁴ Korynt stanowił swoisty punkt spotkania między Zachodem i Wschodem imperium rzymskiego oraz jeden z ważnych punktów pośród tras handlowych na szlaku Rzym – Egipt. M. Jaczynowska, *Historia starożytnego Rzymu*, Warszawa 1984⁵, s. 265.

⁵ Zdają się to potwierdzać badania archeologiczne nad typami zabudowań mieszkalnych stosowanych w Koryncie w I w. przed Chr. Zob. D. Jongkind, *Corinth in the First Century AD: The Search for Another Class*, Tyndale Bulletin [dalej: TynB] 52 (2001), s. 141-144.

⁶ J. Czernski, *Wstęp do Listu I do Koryntian*, w: *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*. Nowy Testament, oprac. M. Peter, M. Wolniewicz, Poznań 1987, s. 383.

⁷ Nie ma zgody co do opinii na temat rzeczywistego wpływu kultu Afrodyty na swobodę seksualną w Koryncie, której przejawem miało być rozpowszechnienie prostytucji. Możliwe, iż związana była ona z ogólnym rozpowszechnieniem płatnych usług seksualnych w imperium rzymskim, które w mentalności pogańskiej nie stanowiły problemu natury moralnej. J. Gnilka, *Paweł z Tarsu...*, s. 240; J.T. Sanders, *Paul Between Jews and Corinth in Corinth*, Journal for the Study of the New Testament [dalej: JSNT] 65 (1997), s. 68-69.

⁸ J. Gnilka, *Paweł z Tarsu...*, s. 246-248; zob. także R.M. Rothaus, *The First City of Greece: An Urban History of Late Antique Cult and Religion*, Religions in the Graeco-Roman World 139, Leiden 2000.

⁹ Miasto stanowiło także miejsce działania wielu znanych wędrownych mówców rekrutujących się ze znanych szkół filozoficznych. J. Gnilka, *Paweł z Tarsu...*, s. 120.

¹⁰ Ostatecznie misja Pawła w Koryncie odbywała się w społeczeństwie typowo hellenistycznym, J.T. Sanders, *Paul between Jews and Gentiles in Corinth...*, s. 67-68.

To wszystko nie zrażało Apostoła Pawła, który – według ogólnie przyjętej opinii – przybył do Koryntu z Aten w czasie swojej drugiej podróży misyjnej około 51 r. i pozostał tu ponad półtora roku, co opisuje Łukasz w Dz 18,1-17¹¹. Według Łukasza, Paweł zatrzymał się u żydowskiego małżeństwa Akwili i Pryscylly (1 Kor 16,19: Pryski)¹², przybyłych do Koryntu z Italii i utrzymywał się z własnoręcznej pracy, wyrabiając wraz z nimi namioty (Dz 18,3)¹³. Działanie misyjne wśród istniejącej w Koryncie wspólnoty żydowskiej przyniosło częściowy sukces. Z drugiej strony narastał także ostry sprzeciw przeciwników chrześcijaństwa, którego kulminacją było postawienie Pawła w stan oskarżenia przed sądem Galliona (Dz 18,12-17)¹⁴. Podstawowymi adresatami przepowiadania Pawła stali się zatem poganie. W ten sposób wspólnota koryncka, podobnie jak inne wspólnoty paulowe, stanowiła społeczność multietniczną, w której spoiwem była rodząca się wiara chrześcijańska¹⁵. Pomimo, że Paweł opuścił Korynt, kontynuując swoją drugą podróż misyjną, w świetle jego pism jest jasne, że chrześcijanie korynccy byli mu bardzo drodzy. Przyjmuje się, że Paweł odwiedził Korynt przynajmniej jeszcze raz lub dwa razy¹⁶. W 1 Kor Paweł wyraźnie zapowiada swoje ponowne przybycie do Koryntu, jednakże na temat samych okoliczności tych odwiedzin niewiele wiadomo (1 Kor 4,19; 16,5)¹⁷. Wiadomo, że Paweł żywo interesował się sytuacją w Kościele korynckim, czego dowodem są dwa listy do Koryntian, a listów adresowanych do Koryntu było pierwotnie więcej (1 Kor 5,9)¹⁸. Najprawdopodobniej, jak wskazuje ton listów do Koryntian, Paweł był głównym założycielem wspólnoty w Koryncie, choć ciągle podejmowane są hipotezy, wedle których w mieście tym działał także sam Piotr, ewentualnie misja z Palestyny z Piotrem na czele lub też jacyś bliżej nieokreśleni przedstawiciele Piotra i kolegium apostołskieg¹⁹. Istotną rolę odegrał w Koryncie także Apollos, którego Paweł widzi jako współpracownika w budowaniu Kościoła. Praca misyjna Pawła napotykała różne przeszkody²⁰, natomiast bolesny dla niego temat odrzucania go przez niektóre środowiska chrześcijańskie zajmuje ważne miejsce zarówno w 1 Kor, jak i w 2 Kor. Zawarte w listach do Koryntian osobiste apologie własnej posługi apostołskiej są niezwykle poru-

¹¹ C.K. Barret, *La prima lettera ai Corinti*, Bologna 1979, s. 15) sugeruje, iż Paweł przybył do Koryntu w marcu 50 r. i zatrzymał się do września 51 r.

¹² Szerszej na temat zjawiska różnicy imion pomiędzy Dz i listami Pawła zob. R.G. Fellows, *Renaming in Paul's Churches*, TynB 56 (2005), s. 111-130.

¹³ Na temat relacji Pawła do Pryscylly i Akwili zob. J. Gnilka, *Paweł z Tarsu...*, s. 120-121.

¹⁴ Zob. J. Gnilka (*Paweł z Tarsu...*, s. 125-126) sugeruje, iż do oskarżenia Pawła przed Gallionem doszło podczas jednej z kolejnych wizyt Pawła w Koryncie.

¹⁵ Zob. M.J. Gorman, *Apostle of Crucified Lord: A Theological Introduction to Paul and His Letters*, Grand Rapids - Cambridge 2004, s. 41.

¹⁶ Zob. C.K. Barret, *La prima lettera ai Corinti...*, s. 23.

¹⁷ Zapowiedź przybycia do Koryntu pełni także funkcje retoryczne i teologiczne w treści 1 i 2 Kor. Zob. L.A. Johnson, *Paul's Epistolary Presence in Corinth: A New Look at R. Funk's Apostolic Parousia*, Catholic Biblical Quarterly [dalej: CBQ], 68 (2006), s. 481-501.

¹⁸ C.K. Barret, *La prima lettera ai Corinti...*, s. 14.

¹⁹ Por. C.K. Barret, *La prima lettera ai Corinti...*, s. 61. Zob. K. Romaniuk, *Studia nie tylko nad św. Pawłem*, Poznań 1999, s. 306-308. Dokładnie możliwy przebieg misji Pawła w Koryncie omawia M.D. Goulder, *Paul and Competing Mission in Corinth*, Peabody 2001.

²⁰ Zob. P.W. Barnett, *Opposition in Corinth*, JSNT 22 (1984), s. 3-17.

szające i świadczą o niezłomności Pawła w jego zabiegach apostołskich²¹. Celem tych trudnych działań było dobro duchowe chrześcijan korynckich.

Kwestia natury powołania apostołskiego Pawła wywołuje nieustanne dyskusje teologiczne. Dotyczy to przede wszystkim charakteru apostołatu Pawła oraz ewentualnych podobieństw i różnic w stosunku do Kolegium Apostołskiego w Jerozolimie. Materiału do dyskusji na temat apostołatu Pawła dostarczają także Listy do Koryntian²². Paweł jest w pełni świadomy swego wybraństwa i posłannictwa. Postrzega swoje powołanie jako szczególny dar i misję, którą powinien wypełnić²³. Z jednej strony trzyma się istniejących już tradycji chrześcijańskich (Ostatnia Wieczerza – 11,23-25; śmierć i zmartwychwstanie Jezusa – 15,3-5), z drugiej jednak sytuacja, w której działa, jest nierzadko zupełnie oryginalna, nowa, wymagająca od Pawła dobrego rozeznania i podjęcia właściwych działań²⁴. Świadomy własnego powołania podejmuje pracę apostołską w sposób wszechstronny i niezwykle zaangażowany.

1.2. List jako reakcja św. Pawła na sytuację w Koryncie

Pomimo że Paweł przebywał najprawdopodobniej w Efezie, kiedy pisał do Koryntian, widać, że był dobrze poinformowany o trudnej sytuacji we wspólnocie korynckiej. Dlatego abstrahując od ogólnie znanej i dość złożonej dyskusji na temat ewentualnej historii redakcji listu²⁵, warto przypomnieć, że 1 Kor posiada formę odpowiedzi Pawła na konkretne problemy lokalnego Kościoła. W przypadku pierwszej grupy problemów chodzi przede wszystkim o fakty zrelacjonowane przez ludzi Chloe lub innych związanych z Apostołem. W przypadku drugiej grupy Paweł odpowiada na pismo, które otrzymał od Koryntian. Pierwszy z problemów, podjęty w rozdz. 1-4 to podziały wśród Koryntian²⁶. Paweł z wielkim zaangażowaniem i wykorzystując swój potencjał retorski przeciwstawia się istniejącym sztucznym i szkodliwym rozłamom w łonie Kościoła korynckiego (1 Kor 1,12-13; 3,4-5)²⁷. W rozdz. 5-6 Paweł występuje przeciw praktykowanym wśród chrześcijan korynckich grzechom przeciwko szóstemu przykazaniu²⁸ (kazirodz-

²¹ Zob. M.W. Mitchell, *Reexamining the "Aborted Apostle": An Exploration of Paul's Self-Description in 1 Corinthians 15.8*, JSNT 25 (2003), s. 469-485.

²² Zob. 1 Kor 1,1.17; 2,1; 4,1; 9,1.16; 15,8-10; 2 Kor 1,1; 2,14-4,18; 10,1-12,18, etc.

²³ Zob. J. Gnilka, *Paweł z Tarsu...*, s. 256-258.

²⁴ Sam Paweł tworzył pewne tradycje. Zob. J. Gnilka, *Paweł z Tarsu...*, s. 266-267.

²⁵ Zob. J. Murphy-O'Connor, *Interpolations in 1 Corinthians*, CBQ 48 (1986), s. 81-94.

²⁶ Podziały mogły mieć wielorakie przyczyny i związane były z dużym poczuciem niezależności pierwszych chrześcijan korynckich. Zob. A.D. Clarke, *Secular and Christian Leadership in Corinth*, TynB 43 (1992), s. 395-398.

²⁷ Zob. J.F.M. Smit, *Epidictic Rhetoric in Paul's First Letter to the Corinthians 1-4*, Biblica [dalej: Bib], 84 (2003), s. 184-201. Por. J.-N. Aletti, *Le statut de l'Église dans les lettres pauliniennes*, Bib 83 (2002), s. 154.

²⁸ Negatywna ocena postępowania Koryntian ze strony jest także efektem zetknięcia się zasad moralności judaistycznej czy judeochrześcijańskiej z bardziej liberalnymi normami zachowań typowych dla kultury hellenistycznej (np. prostytucja). Zob. J.T. Sanders, *Paul Between Jews and Corinth in Corinth...*, s. 68-69.

two, korzystanie z usług prostytutek) oraz odwoływaniu się do sądów pogańskich. Począwszy od rozdz. 7, Paweł odpowiada na konkretne pytania skierowane do niego przez Koryntian w formie pisemnej (1 Kor 7,1)²⁹. Świadczy o tym wielokrotne użycie wyrażenia „περὶ δέ” – „na temat”, „jeżeli chodzi o” (1 Kor 7,1.25; 8,1; 12,1; 16,1.12). Użycie „περὶ δέ” w naturalny sposób nadaje rytm strukturze literackiej drugiej części 1 Kor³⁰. Również 1 Kor 12–14 jest w konsekwencji próbą wyjaśnienia trudnej dla Koryntian kwestii rzeczy i osób duchowych. Werset 1 w rozdz. 12 brzmi: „περὶ δὲ τῶν πνευματικῶν, ἀδελφοί, οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν” – „jeżeli zaś chodzi o sprawy (lub osoby) duchowe, nie chcę, abyście trwali w niewiedzy”³¹. Oprócz tego w zbiorze wyjaśnień (1 Kor 7-16), których udziela Paweł chrześcijanom koryntckim, pojawiają się takie kwestie, jak: małżeństwo i dziewictwo (1 Kor 7), sprawa spożywania pokarmów z ofiar pogańskich i autorytetu Apostoła (1 Kor 8–10) oraz sprawa porządku na wspólnych spotkaniach liturgicznych (1 Kor 11), zmartwychwstania (1 Kor 15) oraz zbiórki dla potrzebujących (1 Kor 16,1).

Charakterystyka posługi apostołskiej Pawła zawarta w 1 Kor 12–14 jest zatem tylko fragmentaryczna, ale dotyczy sytuacji, którą sami Koryntianie uważali za niejasną i jak to wynika z treści omawianego tekstu – sytuacji niezwykle skomplikowanej i szkodliwej dla kościoła.

2. Struktura literacka 1 Kor 12–14

Poza użyciem „περὶ δέ”, również pod względem poruszanych ściśle określonych kwestii, a w związku z tym także zastosowanej specyficznej terminologii, bardzo łatwo zauważyć, iż temat darów lub osób duchowych pojawia się w rozdz. 12, a znika wraz z końcem rozdz. 14.

Bez zbytecznego wchodzenia w kwestie szczegółowe można zatem przyjąć, że 1 Kor 12–14 tworzą swoistą, ciekawą konstrukcję literacką opartą na schemacie *A B A'*, typowym dla pism Pawła³². W schemacie tym część *A* odpowiadałaby zasadniczo rozdz. 12, część centralną *B* tworzy słynny „Hymn o miłości”, czyli rozdz. 13, natomiast część *A'* – rozdz. 14, w którym Paweł podejmuje praktyczne rozważania nad znaczeniem glosolalii i daru proroctwa. Możliwe jest dalsze poszukiwanie ministruktury koncentrycznej w poszczególnych rozdziałach, np. rozdz. 12 może być widziany w strukturze *aba'* w sposób następujący: miejsce centralne zajmuje porównanie Kościoła do ciała ludzkiego (ww. 12-27), natomiast ramy stanowi szeroko rozumiane odniesienia do charyzmatów i urzędów (12,4-11; 12,28-30). Mniej ewidentne wydają się być próby odnalezienia konstrukcji *aba'* w „Hymnie o miło-

²⁹ Wyraźnie rozgraniczone zostały kwestie zasłyszane przez Pawła oraz otrzymane przez niego w formie pisemnej. Zob. H. Conzelmann, *Der erste Brief an die Korinther*, Göttingen 1981¹², s. 146.

³⁰ Zob. M.M. Mitchel, *Concerning ΠΕΡΙ ΔΕ in 1 Corinthians*, *Novum Testamentum* [dalej:NT] 31 (1989), s. 229-230.

³¹ Zob. A. Vanhoye, *I carismi nel Nuovo Testamento*, Roma ²1994, s. 32.

³² Tamże, s. 34.

ści” i w rozdz. 14³³. Do innych kwestii podejmowanych w szczegółowych studiach nad konstrukcją literacką należy określenie funkcji 1 Kor 12,1-3; 12,31 i 14,1.

Dyskusja na temat możliwej struktury literackiej 1 Kor 12–14 ciągle się toczy³⁴. Warto wspomnieć, że aktualnie pewną popularność zdobywają próby mniej lub bardziej wyrazistego zdefiniowania w tych trzech rozdziałach elementów literackich typowych dla retoryki greckiej. Opierając się na podziale na odpowiadające trzem rozdziałom co najmniej trzy elementy, niektórzy sugerują, iż w całej argumentacji rozdz. 12 pełni funkcję *exordium* i *narratio* (wprowadzenie i stan faktyczny), rozdz. 14 to *argumentatio*, natomiast rozdz. 13, dedykowany cnocie miłości – to *digressio* (dygresja)³⁵. Niekiedy proponuje się przyporządkowanie 1 Kor 12–14 bardziej rozbudowanym schematom retorycznym³⁶ lub próbuje się odnaleźć w tym tekście dalekie echa retoryki używanej przez samego Cycerona³⁷.

Czy rozdz. 13, tzw. „Hymn o miłości” może być traktowany jako dygresja? Z punktu widzenia logiki i mentalności retoryki hellenistycznej z pewnością tak. Z drugiej strony jednak intuicja egzegety podpowiada, iż bardzo powszechny w tekstach biblijnych układ treści w ministrukturze koncentrycznej ABA¹, określanej w naukowych środowiskach anglojęzycznych jako *Sandwich*³⁸, bardziej odpowiada mentalności semickiej i jest naturalnym środkiem podkreślenia pewnej prawdy. W tym przypadku, po bogatej w treści prezentacji doktryny dotyczącej miejsca charyzmatyków we wspólnocie, następuje niezwykła apoteoza miłości, po czym Paweł zajmuje się wskazówkami praktycznymi, nie pomijając niczego, co mogłoby wiązać się ze spektakularnym korzystaniem z darów duchowych. Zatem „Hymn o miłości” jest nie tyle dygresją, przerywnikiem, formą zawieszenia tematu, ale stanowi swoiste centrum, jest najbardziej istotną treścią nauki o charyzmatach.

3. Apostoł wobec charyzmatów

3.1. „Bóg ustanowił najpierw apostołów” – 1 Kor 12

W rozdz. 12 Paweł Apostoł podejmuje temat kwestii duchowych. Wyraźnie wyeksponowane są pewne etapy: po ogólnym wprowadzeniu w ww. 1-3³⁹, w ww. 4-11 następuje omówienie zróżnicowanych kwestii duchowych. Swoistą ilustra-

³³ A. Vanhoye, (*I carismi nel Nuovo Testamento...*, s. 34) w 1 Kor 13 wyróżnia: a-13,1-3; b-13,4-7; a'-13,8-13, natomiast w 1 Kor 14 dwie części oparte na dwóch inkluzjach: I (doktryna) a-14,2-5; b-14,6-19; a'-14,20-25; II (praktyka) a-14,27-33; b-14,34-35; a'-14,36-40.

³⁴ Zob. J.E.A. Chiu, *1 Cor 12–14. Literary Structure and Theology*, Analecta Biblica [dalej: AnBib] 166, Roma 2007, s. 19-84.

³⁵ Zob. B. Standaert, *Analyse rethorique des chapitres 12 à 14 de 1 Cor*, w: *Charisma und Agape*, red. L. De Lorenzi, Benedictina 7 (1983), s. 23-34.

³⁶ Zob. J.E.A. Chiu, *1 Cor 12–14...*, s. 85-156.

³⁷ J. Patrick, *Insights from Cicero on Paul's Reasoning in 1 Corinthians 12–14. Love Sandwich or Five Course Meal*, TynB 55 (2004), s. 44-47.

³⁸ Zob. J. Patrick, *Insights from Cicero on Paul's Reasoning in 1 Corinthians 12–14...*, s. 43.

³⁹ Trwa dyskusja na temat pochodzenia i kontekstu użycia przez Pawła dwóch antytetycznych wyrażen: „niech Jezus będzie przeklęty” i „Panem jest Jezus”. Zob. T. Paige, *1 Corinthians 12.2:*

cję do tematyki charyzmatów i posług stanowi zawarte w ww. 12-27 rozważanie Apostoła na temat Kościoła jako Ciała Chrystusa ożywianego Duchem Świętym, w którym każdy ma swoje miejsce i jest potrzebny. Rozdział kończy się bardzo ewidentnym wyróżnieniem w strukturze Kościoła poziomów odpowiedzialności i działań w ww. 28-30. Werset 31 wydaje się pełnić rolę łącznika między rozdz. 12 i „Hymnem o miłości”.

Koncentrując się na temacie naszych rozważań, czyli charakterystyce posługi apostołowskiej Pawła, możemy stwierdzić, co następuje.

Paweł Apostoł występuje jako mistrz w sprawach duchowych. Jest specjalistą także w kwestiach pneumatologicznych⁴⁰. Jego ustosunkowanie się do tematu charyzmatów, posług i działań, zawarte w pierwszej części rozdziału w ww. 4-11, jest bardzo wyczerpujące, a układ logiczny nieprzypadkowy. W kontekście 1 Kor 12–14 jest jasne, że główny problem stanowi dar języków. Zwróćmy uwagę, w jaki sposób Paweł zaczyna go rozwiązywać. Otóż w spisie dziewięciu darów duchowych⁴¹ dar języków zajmuje przedostatnie miejsce (w. 10).

Ciągle podejmowana jest dyskusja, czym był dar języków i czy współczesne rozumienie tego daru, związane z ruchami odnowy charyzmatycznej, jest tożsame z charyzmatem znanym w starożytnym Koryncie⁴². Rozdz. 14 zdaje się tu rozwiewać wątpliwości, iż można z wielkim prawdopodobieństwem przypuszczać, iż jest to ten sam dar. Problem Koryntian był związany prawdopodobnie z ekstatycznym wykorzystaniem tego daru oraz z przeświadczeniem o jego wyjątkowości⁴³. Przy możliwych domieszkach przekonań gnostyckich i doświadczeniach religijnych związanych z religią pogańską mogło prowadzić to do przeceniania jego znaczenia, a w kontekście eklezjalnym tworzyło z mówiących językami grupę „wybranych”, „supercharyzmatyków”. Paweł się sprzeciwia takim postawom, stawiając glosolalię nie w pierwszym, ale dopiero w drugim szeregu charyzmatów.

Mistrz duchowy Paweł jest także świetnym dydaktykiem. W swoim rozważaniu o ciele Chrystusa bazuje bowiem na znanych w starożytności porównaniach organizmów społecznych do organizmu człowieka⁴⁴. Wykorzystując znany materiał retoryczny akcentuje wartości typowo chrześcijańskie, takie jak solidaryzm

A Pagan Pompe?, JSNT 44 (1991), s. 57-65; J.S. Vos, *Das Rätsel von 1 Kor 12,1-3*, New Testament Studies [dalej: NTS] 35 (1993), s. 251-263.

⁴⁰ J. Gnilka, *Paweł z Tarsu...*, s. 361-368.

⁴¹ A. Vanhoye (*I carismi nel Nuovo Testamento...*, s. 71) uważa, iż wykaz ten nie jest do końca usystematyzowany.

⁴² Zob. C.L. Rogers, *The Gift of Tongues in the Post-Apostolic Church*, Bibliotheca Sacra 122 (1965), s. 134-143; E.A. Engelbrecht, “*To Speak in a Tongue*”: *The Old Testament and Early Rabbinic Background of Pauline Expression*, Concordia Journal 22/3 (1996), s. 295-302. Wątpliwości co do identyczności daru języków w starożytności chrześcijańskiej i współcześnie wyraża M. Rosik, *Zaczęli mówić innymi językami (Dz 2,4). Rozumienie daru języków w pierwszych wiekach chrześcijaństwa*, *Biblica et Patristica Thoruniensia* 1 (2008), s. 220, 227.

⁴³ A. Vanhoye, *I carismi nel Nuovo Testamento...*, s. 44.

⁴⁴ Zob. R.K. Sprague, *Parmenides, Plato, and 1 Corinthians 12*, Journal of Biblical Literature [dalej: JBL] 86 (1967), s. 211-213; A.E. Hill, *The Temple of Asclepius: An Alternative Source for Paul's Body Theology?*, JBL 99 (1980), s. 437-439; J.E.A. Chiu, *1 Cor 12-14...*, s. 261-265.

i jedność⁴⁵. Można przypuszczać, że członki wstydlive w ciele, o których mówi Paweł, to wierzący, którzy nie wykonują żadnych odpowiedzialnych posług i nie otrzymali żadnych spektakularnych darów. Czy oni są mniej ważni? Okazuje się, że w Kościele są ważni wszyscy, ponieważ jego Głową jest sam Jezus Chrystus, a działanie Ducha Świętego nie ogranicza się do działań charyzmatycznych⁴⁶. Podstawą działania Kościoła jest jedność, której znakiem jest chrzest. Poszerzając perspektywę, Paweł podkreśla, iż poprzez chrzest w jednym Duchu Świętym wszyscy wierzący, niezależnie od otrzymanych specyficznych darów duchowych, ale także niezależnie od pochodzenia etnicznego i statusu społecznego, stanowią jeden organizm (1 Kor 12,13).

Dopiero pod koniec rozdziału pojawia się kwestia apostołów, proroków, nauczycieli podporządkowana jednak jeszcze ciągle tonacji rozważania o Ciele Chrystusa. Odpowiedź na ewentualne pytanie, czy krótka lista zamieszczona w 1 Kor 12,28 świadczy o intencjonalnym pokreśleniu przewodniej roli apostołów, wydaje się być jak najbardziej pozytywna (por. Rz 12,6-8; Ef 4,11). Świadczy o tym stwierdzenie: „ustanowił Bóg w Kościele najprzód apostołów – ἕτερο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους”. Podkreślone jest działanie samego Boga, który nie tyle „daje”, ile „ustanawia”, natomiast zamiast określeń darów pojawiają się tytuły osób⁴⁷. Wyjątkowo zaakcentowane jest wyliczenie: po pierwsze („πρῶτον”) – apostołowie, po drugie („δεύτερον”) – prorocy, po trzecie („ τρίτον”) – nauczyciele, potem cała reszta („ἕπειτα”), a wśród nich mówiący językami. Podkreślenie roli apostołów przygotowuje fundament pod zdecydowaną interwencję Pawła w kwestiach porządkowych, zawarta w 1 Kor 14,26-40⁴⁸.

Kolejne wersety, w których Paweł stawia serię pytań retorycznych, podporządkowują kwestię hierarchii wielości zadań i darów w Kościele, ale jest jasne, że w Kościele pierwsze miejsce mają apostołowie, choć waga ich posługi, podobnie jak innych, wynika z niezależnej od człowieka woli Boga.

Jawi się pytanie: o jaki apostołat chodzi? Najprawdopodobniej Paweł myśli o apostołach w znaczeniu szerokim, wypełniających specyficzną misję głoszenia Ewangelii. Należy do nich także kolegium Dwunastu oraz sam Paweł, ale także inni, którzy w ich imieniu podejmują pracę misyjną⁴⁹.

W kontekście rozdz. 12 Apostoł Paweł podkreśla wyjątkowe walory swojej posługi apostołowskiej, mistrzowskie rozeznanie w kwestiach duchowych, umiejętność obrazowej, zrozumiałej komunikacji prawd teologicznych i dopiero na ostatnim

⁴⁵ G.D. Fee, *The First Epistle to the Corinthians*, Grand Rapids 1987, s. 636-637; M.M. Mitchell, *Paul and the Rhetoric of Reconciliation: An Exegetical Investigation of the Language and Composition of 1 Corinthians*, Tübingen 1991, s. 157-164.

⁴⁶ Paweł nie ogranicza działania Ducha w Kościele do kwestii charyzmatycznej, ponieważ odgrywa on w życiu chrześcijanina fundamentalną rolę. J. Gnilka, *Paweł z Tarsu...*, s. 367.

⁴⁷ A. Vanhoye, *I carismi nel Nuovo Testamento...*, s. 84.

⁴⁸ Tamże, s. 87-88.

⁴⁹ Zob. J. Czernski, *Komentarz do I Listu do Koryntian*, w: *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Nowy Testament*, opr. M. Peter, M. Wolniewicz, Poznań 1987, s. 408; K. Romaniuk, A. Jankowski, L. Stachowiak, *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, t. II, Poznań - Kraków 1999, s. 150.

miejscu, w bardzo delikatny sposób zostaje podkreślone znacznie posługi apostołskiej, traktowanej jako najważniejszy urząd, ale jednocześnie jako jedną z wielu posług w Kościele.

3.2. „Gdybym ja mówił językami” – 1 Kor 13

Doskonalszą drogą⁵⁰ (1 Kor 12,31), czyli właściwym sposobem postępowania, praktyką, której wartość przewyższa wszelkie charyzmaty jest miłość „ἀγάπη”⁵¹. Kontekst bezpośredni „Hymnu o miłości” jak i kolejne cechy przypisane „ἀγάπη” sugerują, iż podstawowym wymiarem miłości jest wspólnota. Jest to wspólnota przeżywająca napięcia i konflikty. Z drugiej strony perspektywa, do której Paweł się odnosi, mówiąc o miłości, w ciągu trzynastu wersetów hymnu zmienia się dynamicznie. O ile na początku odczuwa się ścisły związek tekstu z realiami wspólnoty korynckiej, o tyle na końcu „ἀγάπη” rozumiana jest jako rzeczywistość eschatologiczna. Charakterystyka miłości posiada ponadto silne zabarwienie teocentryczne⁵².

Jest oczywiste, że nieprzypadkowo „Hymn o miłości” rozpoczyna się od odniesienia do języków ludzi i aniołów. Jest tu wyraźnie ukryty podtekst związany z darem mówienia językami. Na drugim miejscu pojawia się jednak odniesienie do daru, którego użyteczność Paweł podkreśla w rozdz. 14, czyli daru prorokowania. W w. 2 poza prorokowaniem możliwe są także aluzje do innych charyzmatów, natomiast w w. 3 – do praktyk uważanych za wyjątkowe⁵³.

W w. 8 charyzmaty przedstawione są jako rzeczywistości przemijające, tymczasowe. Jediną, nadrzędną wartością nieprzemijającą jest „ἀγάπη”.

Szeroka charakterystyka walorów miłości braterskiej jest mocno zakotwiczona w wyjątkowym stylu rozdz. 13. Paweł pisze jak najlepszy pedagog. Pedagog, który jest przyjacielem wychowanka. Dobremu pedagogowi zależy na tym, by nie stracić kontaktu z uczniem, przekonać go tak, aby on sam świadomie dokonał dobrych wyborów.

Dlatego jest niezwykle interesujące, w jaki sposób Paweł jako Apostoł pisze o potrzebie miłości braterskiej. Czyni to bowiem w sposób niezwykle delikat-

⁵⁰ Zob. J.E.A. Chiu, *1 Cor 12–14...*, s. 288.

⁵¹ Zob. Rz 12,9-10; 13,8-10; 14,5; Ga 5,13-14; Ef 1,15; 4,2.16; 5,1.

⁵² Zob. T. Söding, *Das Liebegebot bei Paulus: Die Mahnung zur Agape im Rahmen der paulinischen Ethik*, Münster 1995, s. 130, 131.

⁵³ Kwestia poznania i wiedzy prowokuje do dyskusji na temat związków z charyzmatem poznawania lub ewentualnych aluzji do gnozy (1 Kor 12,8). Odniesienie do największej wiary najprawdopodobniej nawiązuje do charyzmatu wiary (1 Kor 12,9), ale nie wyklucza szerszego kontekstu. Z punktu widzenia krytyki tekstu w 1 Kor 13,3 występuje problem w zdaniu „ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καθήσομαι /καυχῆσομαι”. W niektórych manuskryptach forma „καυχῆσομαι” występuje w wersji „καθήσομαι”, co powoduje zmianę znaczenia wyrażenia z „jeśli dałbym moje ciało na spalanie (καυθῆσομαι)” na „jeśli dałbym moje ciało aby się chwalić (καυχῆσομαι)”. Obie wersje są dobrze udokumentowane. Zob. J.B. Bauer, *Corpus suum tradere (Dan 3,28 [95]; 2 Makk 7,37; 1 Kor 13,1)*, NT 49 (2007), s. 150-151. Aktualnie bardziej popularna jest wersja podkreślająca wymiar ascetyczny – dać na spalanie. W perspektywie 1 Kor 13 szczególnie praktyki charytatywne, czy ascetyczne bez miłości są tak samo wartościowe jak charyzmaty.

ny, a jednocześnie bardzo zrozumiały. Szczególną rolę odgrywa tu użycie form w pierwszej osobie liczby pojedynczej „ja”⁵⁴:

Niekiedy zamiast „ja” Paweł posługuje się formą „my”, ale nigdy nie używa formy „wy”. Paweł jest blisko tych, którzy źle wybierają, ufając, że ich kolejne wybory będą lepsze.

Niezwykła delikatność Apostoła i umiejętność przekonywania bez pogłębiania podziałów, swoiste prowadzenie we właściwą stronę jest kolejną istotną cechą jego posługi.

3.3. „Budujcie Kościół” – 1 Kor 14

Rozdz. 14 Pierwszego Listu do Koryntian jest jednostką literacką relatywnie długą i niezbyt przejrzystą pod względem struktury literackiej. Głównym zagadnieniem jest doktrynalne i praktyczne omówienie relacji między darem języków i darem prorokowania. Zasadniczo można wyróżnić w treści rozdziału dwa główne bloki tematyczne⁵⁵:

W bloku pierwszym w ww. 2-25 omawiane są kwestie związane z przydatnością daru języków i daru proroctwa dla wspólnego dobra Kościoła; w bloku drugim, w ww. 26-40 temat podstawowy stanowią reguły zachowania porządku w spotkaniach modlitewnych z udziałem charyzmatyków. Zawarty jest tu także często dyskutowany fragment zawierający zakaz przemawiania kobiet w czasie zgromadzenia modlitewnego (1 Kor 14,33-35)⁵⁶.

Pragnieniem Apostoła Pawła jest, by wszystko, co dzieje się w czasie wspólnych zebrań modlitewnych, podporządkowane było dobru wspólnemu. Paweł nie potępia charyzmatyków. Nie odrzuca mówienia językami (1 Kor 14,5.18.39)⁵⁷. Zasada dobra wspólnego sprawia jednak, że darem bardziej przydatnym społecznie jest dar proroctwa. Mówienie językami jest natomiast zasadniczo darem dla pożytku indywidualnego. Na podstawie treści rozdziału można przypuszczać, że proroctwo dotyczyło sytuacji tu i teraz wspólnoty i pełniło prawdopodobnie funkcję egzorty, pociechy czy pouczenia (1 Kor 14,24.31). Podstawowym kryterium, które przeważa na korzyść przydatności proroctwa nad glosolalią, jest możliwość zrozumienia przesłania proroka. Natomiast mówienie językami jest niezrozumia-

⁵⁴ Wskazanie uwagi na własną postawę i własne wybory nabiera tu szczególnego wymiaru pastoralnego. Podobne zjawiska pojawiają się także w listach pasterskich B. Fiore, *The Function of Personal Example in the Socratic and Pastoral Epistles*, AnBib 105, Roma 1986, s. 168-183.

⁵⁵ J.E.A. Chiu, *1 Cor 12-14...*, s. 297.

⁵⁶ Problem ma przynajmniej dwójaki wymiar: jak pogodzić 14,33-35 z innym tekstem z 1 Kor 11,5 oraz w jakim stopniu zabiegi redakcyjne mogły wpłynąć na umieszczenie tego tekstu w kontekście 1 Kor 14. Zob. A.B. Blampied, *Paul and Silence for "Woman" in 1 Corinthians 14,34-35*, *Studies in Biblical Theology* 13 (1983), s. 143-165; J. Murphy-O'Connor, *Interpolations in 1 Corinthians...*, s. 90-92; C. Stettler, *The „Command of the Lord” in Cor 14,37 – a Saying of Jesus?*, Bib 87 (2006), s. 42; J.E.A. Chiu, *1 Cor 12-14...*, s. 306. Próbę wyjaśnienia znaczenia zakazu przemawiania kobiet w odniesieniu do jego tła judaistycznego podejmują R.E. Ciampa – B.S. Rosner, *1 Corinthians*, w: *Commentary on the New Testament Use of the Old Testament*, red. G.K. Beale, D.A. Carson, Grand Rapids 2007, s. 743.

⁵⁷ J. Gnilka, *Paweł z Tarsu...*, s. 412.

łe, z wyjątkiem praktykowania go wspólnie z darem tłumaczenia języków. Bardzo zrozumiale i obrazowo brzmią porównania mówienia językami do zlewających się dźwięków instrumentów muzycznych, których nie sposób odróżnić (1 Kor 14,7). Paweł nie ogranicza się do katechezy na temat eklezjalnego wymiaru prorokowania i glosolalii, ale daje także wskazówki praktyczne, jak z tego daru korzystać (1 Kor 14,27-29). Można zatem stwierdzić, że jego autorytet dotyczy także kwestii zewnętrznych⁵⁸, kwestii dyscypliny i praktycznego kształtu spotkań modlitewnych (1 Kor 14,33.40).

W kontekście rozdz. 14, 1 Kor Paweł jawi się jako osoba, która na pierwszym miejscu stawia dobro wspólnoty. Jest to cecha, która widoczna była zarówno w świetle rozdz. 12, jak i w „Hymnie o miłości”. Apostoł Paweł troszczy się o dobro wspólne. Nie odrzuca tego, co jest charyzmatem, ale wskazuje na sposób odpowiedniego wykorzystania darów duchowych. W sensie szerokim tego terminu, jest także liturgiem, decydem w kwestii porządku i dyscypliny na wspólnych spotkaniach modlitewnych.

Podsumowanie

Lektura 1 Kor 12–14 dostarcza nam ciekawych informacji na temat sposobu, w jaki Paweł realizował swoją posługę apostołską na niezwykle delikatnej i trudnej duchowej – wobec niezwykle rozwiniętego środowiska charyzmatycznego. Jakie charakterystyczne cechy działania Apostoła uwidaczniają się w omawianym tekście?

Po pierwsze – Paweł Apostoł jest mistrzem w sprawach duchowych.

Istnienie różnorodnych charyzmatów, w tym także tych spektakularnych, nie jest dla niego zaskoczeniem. Ich obecność jest znakiem intensywnego działania Ducha Świętego w środowisku pod względem religijnym bardzo trudnym. Apostoł wprowadza ład. Ukierunkowuje charyzmatyków. Jednocześnie wskazuje, iż niezwykle obdarowanie nie zależy od nich samych i powinno być podporządkowane wspólnemu dobru Kościoła.

Pod drugie – Apostoł Paweł jest niezwykle wrażliwym pedagogiem. Dzięki stosowanym metaforom oraz zmianom w stylu przekazu jego pouczenia są niezwykle jasne i zrozumiałe. Sposób upominania przypomina niekiedy bardziej wyjaśnianie, przekonywanie. („gdybym ja mówił językami”). Paweł próbuje korygować błędy, ale jest przy tym cierpliwy i wytrwały. Ostrzejszy ton pojawia się dopiero na końcu rozważań na temat charyzmatów. Podstawowym celem jego nauczania i poprawiania jest dobro wspólnoty i wprowadzanie w niej ducha wzajemnej braterskiej miłości.

---

⁵⁸ Dla Pawła dyscyplina zewnętrzna nigdy nie jest celem samym w sobie. Zob. S.R. Obenhaus, *Sanctified Entirely: The Theological Focus of Paul's Instructions for Church Discipline*, *Restoration Quarterly* 43 (2001), s. 1-12.

Po trzecie – kiedy jest to konieczne, Paweł opiera się na autorytecie urzędu apostołskiego. Urząd ten jest dla Pawła formą szczególnego powołania, które musi wypełniać, by pozostać w zgodzie ze swoim sumieniem. Autorytet Pawła jako Apostoła ujawnia się szczególnie wtedy, gdy konieczne jest wprowadzenie porządku na wspólnych zebraniach modlitewnych i znów celem nadrzędnym jest dobro i wiarygodność zewnętrzna Kościoła.

Powyższe zestawienie głównych cech działań apostołskich Pawła w świetle 1 Kor 12–14 uwydatnia ich wspólny fundament. Jest nim przekonanie Pawła, iż podstawowym celem jego ciężkiej pracy jest duchowe dobro Kościoła w Koryncie, jako wspólnoty wielu różnych od siebie, ale złączonych w Chrystusie braci i sióstr.

„VORREI CHE TUTTI PARLASTE IN ALTRE LINGUE...” (1 COR 14,5). S. PAOLO COME L'APOSTOLO ALLA LUCE DI 1 COR 12-14

S o m m a r i o

L'articolo intitolato contiene uno breve studio teologico-biblico dedicato al problema del rapporto tra Paolo e il gruppo dei carismatici esistente a Corinto. Il tema dei carismi appartiene al gruppo dei problemi ledati alla formula “περὶ δέ”, che potrebbe suggerire che Paolo risponde alle domande poste dai Corinzi. Già la costruzione letteraria di 1 Cor 12–14 esprime un grande interesse di Paolo di poter convincere e non perdere le persone che vedono la loro funzione nella chiesa in maniera sbagliata. La lettura teologico-biblica di questi capitoli mette in evidenza tre caratteristiche principali dell'atteggiamento di Paolo. Alla luce di 1 Cor 12–14 Paolo appare come esperto nelle realtà spirituali, come pedagogo molto sensibile e come apostolo consapevole della sua responsabilità di fronte del bene comune – la chiesa.